

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

Підвисоцька Євгенія Олексіївна

УДК 101.316.+37.013.73

ПРОБЛЕМА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
В СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИХ КОНЦЕПЦІЯХ

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі культурології, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат філософських наук, доцент,
Ушакова Клара Вікторівна,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри культурології.

Офіційні опоненти – доктор філософських наук, професор
Мисик Ірина Георгіївна,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
декан філологічного факультету;

кандидат філософських наук, доцент,
Шпачинський Ігор Леонідович,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,
доцент кафедри філософії.

Захист дисертації відбудеться о 10-00 год. «03» грудня 2016 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.02 при Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, кабінет 74.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «02» листопада 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Балащенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Загальноцивілізаційна парадигма постмодерну, тенденції глобалізації, інтенсивне формування інформаційного суспільства, з одного боку, а з іншого – процеси трансформації сучасного українського суспільства, невизначеність та нестабільність, характерні для кризової ситуації, необхідність визначення місця незалежної України у європейській та світовій спільноті, динамічні зміни ряду цінностей, норм, соціальних структур та інститутів, – усі ці чинники обумовлюють підвищений інтерес до людини та зростання її ролі у системі суспільних відносин. Центральними постають питання розвитку особистості, індивідуальних потреб і духовних ресурсів людини, соціальної адаптації та самореалізації у суспільстві, що трансформується.

Саме проблема самореалізації завжди була у центрі уваги антропосфери. Соціально-філософська концепція самореалізації тісно пов'язана із розвитком гуманізму як основи людського існування. Особливо важлива роль гуманістичної складової проявляється сьогодні, коли суспільство висуває соціальні вимоги до формування всебічно розвиненої особистості. Досягнути це можливо, лише створивши максимальні умови для розвитку здібностей кожної конкретної людини.

Особливо слід зазначити філософський аспект розгляду проблеми самореалізації, який має давню історію, є багатограним у своїй суті та стосується широкого культурного плану. У сьогоденні, в епоху глобалізації, феномен самореалізації потребує систематичного вивчення у різних напрямках, враховуючи, передусім, виявлення індивідом і суспільством особистісних здібностей у всіх сферах діяльності.

Актуальність і важливість вищезазначеної проблематики, недостатня філософська та методологічна розробленість підходів до аналізу питання самореалізації особистості зумовили **наукову задачу**, яка полягає у визначенні сутності, особливостей проблеми самореалізації у концепціях і реконструкціях сучасного соціально-філософського знання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснювалося в рамках науково-дослідної роботи філософського факультету «Дослідження філософсько-методологічних, культурологічних та теоретико-системних аспектів знання та пізнання» Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Тема дисертаційного дослідження затверджена протоколом № 4 від 25 листопада 2004 року.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження – обґрунтування та визначення проблеми самореалізації в соціально-філософських концепціях.

Досягнення поставленої мети зумовило постановку та вирішення наступних завдань:

- дослідити концепції самореалізації, визначивши їх вихідні підвалини у філософській традиції;

- охарактеризувати теоретико-методологічні засади дослідження понять «самореалізація», «самоактуалізація», «автентичність»;
- здійснити реконструкцію категорії «самореалізація» у контексті грецької та латинської парадигм;
- розкрити специфіку міждисциплінарного підходу до проблеми дослідження самореалізації в рамках дискурс-аналізу;
- виокремити особливості концепцій самореалізації в філософії постмодерну;
- визначити вплив процесу глобалізації на формування нових уявлень про самореалізацію;
- виявити специфіку самореалізації в українському суспільстві крізь призму ідентичності та стилю життя.

Об'єкт дослідження – самореалізація як комплексне соціальне явище.

Предмет дослідження – проблема самореалізації в концептуальному вимірі.

Методологічна основа дослідження визначена специфікою об'єкта та предмета дослідження. В роботі використовуються як загальнонаукові методи – аналіз, аналогія, так й історико-філософський підхід для визначення поняття самореалізація та виявлення взаємозв'язків з поняттями «автентичність», «самоактуалізація».

Використовуючи метод синтезу, можна простежити єдність надособистісного та особистісного у постановці питання про самореалізацію (Ч. Тейлор, Ю. Хабермас).

Семантичний та історичний аналіз дозволив виділити генезис і трансформацію проблеми самореалізації у філософії. Міждисциплінарний підхід повністю заглиблений у сучасну модель дискурс-аналізу (Ч. Тейлор, Ю. Хабермас).

Для виявлення евристичних аспектів поняття самореалізації нами використані напрями герменевтики: етимологічний, реконструктивний та діалогічний. Дослідження понятійного поля термінів «самореалізація», «самоактуалізація», «автентичність» дозволяють нам стверджувати, що з точки зору мови поняття «самореалізація» і «самоактуалізація» називають процеси, а «автентичність» – стан, смисложиттєве самовизначення, відношення до світу і до самого себе.

Вживаний нами етимологічний аналіз пов'язаний, насамперед, з роботами Ф. Шлейєрмахера, І. Кона, М. Фуко для осмислення феномену самореалізації.

У межах порівняльно-історичного підходу та міждисциплінарного характеру розглянутої теми, виділений культурологічний аспект «самості» як набутої несхожості та індивідуальності, головної мети при втіленні самореалізації.

Метод реконструкції дозволив уточнити смислове навантаження понять «самість» і «реалізація», «самореалізація» і «самоактуалізація».

Аналіз проблеми самореалізації неможливо здійснити без застосування герменевтичного підходу. Етимологічний та герменевтичний аналіз дозволили здійснити реконструкцію історичної ситуації виникнення терміну «самореалізація» і показати специфіку його міждисциплінарного дослідження.

Це дозволило нам припустити, посилаючись на роботи І. Кона і М. Фуко, існування двох парадигм у вивченні й тлумаченні поняття «самореалізація» – давньогрецької і латинської парадигм інтерпретації поняття самореалізації.

Застосування дискурс-аналізу як одного з синтетичних наукових напрямів ми вважаємо особливо важливим для виявлення аспектів проблеми самореалізації у сучасному українському суспільстві. Це стає можливим при врахуванні соціальної та культурної складової самореалізації. Такий підхід дозволяє зазначити першочергове значення феномену самореалізації для всіх сфер життя суспільства і виявити взаємообумовленість між викликом суспільства і культури та відповіддю – постановкою питання самореалізації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше концептуально розглянуто проблему самореалізації у соціально-філософських концепціях, реконструкціях. Це дозволило розкрити сутність та природу самореалізації як понятійного поля, яке сформоване навколо домінантів (конституентів) базових смислових одиниць «сам» і «реалізація», здійснює смислове навантаження залежно від особливостей контексту трактування і має у своєму визначенні ряд аспектів характеристики поняття самореалізації: а) як процесу, спрямованого на зовнішню і внутрішню реалізацію потенціалу особистості; б) як якості розвинутої, реалізованої особистості; в) як аксіолого-етичного ціннісного конституента, що служить ідеалом.

Вирішення поставлених завдань сприяло досягненню мети дослідження, обумовило новизну отриманих результатів.

Вперше:

– здійснено комплексне дослідження проблеми самореалізації на основі міждисциплінарного аналізу, що дозволило проаналізувати трансформацію проблеми у теорії дискурсу та визначити одним з аспектів проблеми самореалізації як процесу, спрямованого на зовнішню та внутрішню реалізацію потенціалу особистості;

– розглянуто основні відмінності між класичними та некласичними підходами до проблеми наповненості та визначення поняття самореалізація, що обумовило виокремлення генезису та трансформації проблеми самореалізації у концептуальному і парадигмальному визначенні як процесу, спрямованого на зовнішню і внутрішню реалізацію потенціалу людини; як якості розвинутої, реалізованої особистості. Змінивши межі буття людини, глобалізація сформуvala інший проект реалізації, змістивши акцент з поняття «само-» на поняття «справжній». Вона об'єднала у собі дві дефініції поняття самореалізації – як тяга до справжнього (істинного) та прагнення визнання.

Таким чином, застосувавши метод синтезу, можна простежити єдність надособистісного та особистісного у питанні самореалізації. Теми, що здавались характерними лише для суспільства, стають важливими для кожного суб'єкта.

– визначено механізми, що сприяють самореалізації в умовах соціокультурного простору сучасної України, які безпосередньо пов'язані зі специфікою розвитку сучасного українського суспільства, що дало змогу побудувати нову модель самореалізації, яка сконцентрувала моделі ідентичності

та становлення стилю життя як соціального феномена, смислове навантаження якого формується взаємопроникненням та взаємовпливом індивідуально-особистісних та соціокультурних факторів. Це дало можливість побачити, що такий соціально-філософський підхід до вивчення «стилю життя» уможливило фіксацію спільного і відмінного між поняттями «стиль життя» і «самореалізація», що дозволяє поглибити уявлення про соціальну позицію особистості, її мотивацію та моральну спрямованість існуючих консервативних цінностей, пошуку як на суспільному, так і на особистісному плані нової системи життєвих векторів і ціннісних координат.

Уточнено:

– уявлення про самореалізацію, самоактуалізацію, аутентичність. Прослідкувавши співвідношення цих понять, ми прийшли до висновку про їх визначну роль у змістоутворенні в процесі аутентичного вибору людини, також вони цілком можуть бути включені до одного термінологічного ряду і не потребують виокремлення. Більш того вони виступають рівнями самореалізації та індикаторами правильності напряму розвитку індивіда, який самореалізується;

– метод реконструкції та порівняльно-історичний підхід категорії «самореалізація», що надало можливість за допомогою аналізу грецької та латинської парадигм самореалізації виявити таку відмінність між західною та східною моделями самореалізації, які хоч і мають корені у західноєвропейській культурі, тим не менш, відмінні у своїй спрямованості при реалізації самості смислового наповнення даного терміна. Цікаво, що від самого початку і давньогрецька, і латинська парадигми претендували на роль самої речі, названої самістю. Але, на жаль, у процесі історичного розвитку латинська парадигма стала визначенням лише якостей особистості.

Дістало подальшого розвитку:

– використання методології постмодерну щодо узагальненого дискурс-аналізу. Це об'єднало у єдину соціокультурну лінію виміри соціокультурного, що дозволило позначити першочергове значення проблеми самореалізації для усіх сфер життя суспільства та виявити взаємообумовленість між викликом суспільства і культури та зростанням значення самореалізації у сучасному світі;

– онтологічне підґрунтя творчого діяльнісного ставлення до життя як способу самореалізації, як процесу, спрямованого на зовнішню і внутрішню реалізацію потенціалу особистості. Необхідно зазначити важливість феномену самореалізації, яка полягає у розвитку творчої особистості і створенні можливостей прояву власного «Я» у творчій діяльності;

– формування зв'язки відношень, характерних для самореалізації та ідентичності в Україні. По-перше, це самореалізація та політична ідентичність; по-друге, самореалізація та ідеологічна платформа; по-третє, самореалізація і національна ідентичність; по-четверте, самореалізація та релігійна ідентичність; по-п'яте, самореалізація та історична ідентичність; по-шосте, самореалізація і суспільний прогрес. Сучасна трансформація системи ціннісних можливостей самореалізації і вибору цілої множинності способів прояву індивідуальності

обумовлюють тенденцію до збільшення різноманітних варіантів соціальної взаємодії внутрішнього світу людини та зовнішньої фізичної та соціальної реальності, а також якісно інше смислове навантаження життя.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості поглибити визначення поняття «самореалізація особистості», застосовуючи соціокультурну лінію, що дозволило позначити першочергове значення проблеми самореалізації особистості.

Одержані результати можуть бути використані для викладання у вищих навчальних закладах курсів з «Соціальної філософії», «Філософії історії», «Філософії освіти», «Культурології», а також спецкурсів, що розглядають специфіку самореалізації людини.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження та його висновки були предметом обговорення на кафедрі культурології та в педагогічній діяльності при викладанні спецкурсу «Проблема самореалізації особистості в сучасній філософії» студентам 4-5 курсів спеціальності «Філософія» Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, на міжнародних та всеукраїнських наукових, науково-практичних та науково-методологічних конференціях, семінарах: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Молодь, освіта, культура і національність самосвідомість» (Київ, 2003 р.), Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2005» (Київ, 2005 р.), I Міжнародний колоквиум молодих вчених «Науки о культуре в новом тысячелетии» (м. Ярославль 2007 р.), науковому семінарі *Applying Liberty* (Нью-Йорк, 2008 р.), колоквиуму *Young Scholar's Colloquium* (Нью-Йорк, 2008 р.), 12th Annual American Studies Summer Institute, Академічні інститути з американознавства у США (м. Євпаторія 2011р.). Міжнародна науково-практична конференція «Фундаментальные и прикладные науки сегодня» (Москва, 2013 р.), III Міжнародній науковій конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» (Одеса, 2016 р.). Матеріали дослідження використовувалися для спецкурсів, у лекційній, педагогічній, науковій діяльності.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладені в 11 публікаціях: серед них 5 статей, опублікованих у спеціалізованих виданнях, 1 стаття опублікована в науко-метричному виданні за кордоном; 5 тез – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 221 сторінка, з них – 188 сторінки займає основна частина, 18 – список використаних джерел, який складається з 222 найменування, з них – 9 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, її зв'язок з науково-дослідними програмами, планами, темами; визначаються мета, задачі, об'єкт і предмет, методологічний інструментарій дослідження, розкрита й деталізована новизна та практична значущість отриманих результатів, їхня апробація, структура й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Поняття самореалізації у соціально-філософських дослідженнях»** розкривається специфіка походження та становлення феномену самореалізації у соціально-філософській думці та пов'язані з ним концепції.

Перший підрозділ – *«Становлення проблематики самореалізації в історико-філософській традиції до ХХ століття»* – присвячений визначенню пріоритетних для певного етапу розвитку суспільства історико-культурних типів самореалізації та розкриттю їх сутності різними представниками філософської думки.

Прагнення людини до самореалізації можна назвати однією з фундаментальних рис людської свідомості, що характерна для людства на будь-якому етапі розвитку цивілізації. Уявлення людини про себе, про свою природу та призначення виникли задовго до становлення філософії як науки. Давньоіндійська філософія розглядає самореалізацію як досягнення досконалості та вищої моральності у момент злиття із вселенським Я. У філософії буддизму самореалізація простежується у соціальному аспекті. Філософія Китаю зосереджена на дослідженні орієнтації особистості на шанобливе і гуманне ставлення до соціального і природного світу як найважливішої сторони самореалізації. Античність зосереджує увагу не лише на теоретичному, а й на практичному аспекті зазначеної проблеми, що виявляється у тісному взаємозв'язку із самопізнанням та самовизначенням, та сприяє відкриттю людини як найвищої цінності. У філософії Середньовіччя ідеальним зразком особистісної самореалізації постає Бог. Гуманістична філософія Відродження змінила світоглядні акценти з релігійних цінностей на проблему вільної самореалізації. Виключного значення самореалізація набуває в епоху Просвітництва, що відстоювала намагання людства до самовдосконалення за допомогою розуму. У період Нового часу ідея самоактуалізації стосується не лише інтелектуальних здібностей, а й морального аспекту реалізації особистості. Українські філософи віддають перевагу розгляду самореалізації як процесу реалізації людиною своїх здібностей.

У дискурсі філософської думки існували різні погляди на проблему самореалізації, що відображено у працях Сократа, Платона, Аристотеля, М. Кузанського, І. Канта, Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха, Г. Сковороди, П. Юркевича.

С. Аверинцев та А. Гевирт стверджують, що самореалізація є традиційним ідеалом, піднесеним західною і не західною культурами.

Таким чином, у становленні проблематики самореалізації в історико-філософській традиції до ХХ століття можна виокремити такі основні тенденції: пізнання самого себе, самореалізація та суспільство, етичні та аксіологічні аспекти визначення самореалізації, самореалізація та індивідуалізм.

У другому підрозділі – *«Концепції самореалізації у соціальній філософії ХХ століття»* – аналізуються підходи, пов'язані зі становленням проблеми самореалізації як самостійної та основоположної. У дисертаційному дослідженні окреслено три підходи до дослідження поняття самореалізації у філософії модерну: етика самореалізації, гуманістична традиція мислення та екзистенціалізм.

У межах етики самореалізації, мета моральної діяльності полягає у реалізації кожним індивідом свого «внутрішнього Я», яке залишається унікальним і неповторним. Це дозволяє провести паралель з епохою Відродження, в якій людина прирівнювалась до Творця. Вагоме місце у контексті цієї концепції займають ідеї Б. Бозанкета, Дж. Ройса, Б. Кроче, які вважають політику фундаментом моралі, наголошуючи, що особистість реалізує свою моральність у політиці та економіці.

Гуманістична традиція мислення прагне виявити такі аспекти людини, як потенціал особистісного зростання, подолання себе, здатність людини до самореалізації.

Втілення ідей гуманізму у концепції А. Маслоу сприяло розвитку ідей самореалізації та виникненню терміну «самоактуалізація», що уможливило дослідження проблеми реалізації здібностей з психологічної точки зору.

З точки зору екзистенціалізму проблема самореалізації тісно пов'язана з поняттям автентичності. Ж.-П. Сартр досліджував проблему самореалізації у контексті найважливіших розділів філософської антропології: проблематики сенсу людського буття, свободи та відповідальності, повсякденності, любові, самотності, відчуженості і покинутості людини у світі.

У другому розділі – **«Методологічний аналіз категорії «самореалізація»** – проаналізовано поняття «самореалізація» у порівняльно-історичному контексті, із застосуванням міждисциплінарних методів соціальної філософії, антропології, культурології, лінгвістики та психології.

У першому підрозділі – *«Еволюція понятійного поля термінологічного ряду «самореалізація», «самоактуалізація», «автентичність»*. *Співвідношення понять»* – розкрито зміст понять, виокремлено їх розрізнявальні ознаки. Дослідженням проблеми займалися видатні науковці Н. Водянова, Д. Леонт'єв, І. Костеріна, Н. Овчаренко, зарубіжні вчені Ш. Бюлер, А. Маслоу, К. Роджерс. Зазначено, що з мовної точки зору поняття «самореалізація», «самоактуалізація» називають процеси, а «автентичність» – стан. Самореалізація – це процес пізнання власного «Я» у потоці психічного досвіду. Самоактуалізація – сукупність дій, що повністю розкривають сутність «Я». Автентичність називає стан дійсності, в якому суб'єкт переживає себе як цілісна істота. Поняття «самореалізація» описує когнітивний аспект процесу, а поняття «самоактуалізація» і «автентичність» належать до сфери онтології з позиції цінностей і діяльності.

На нашу думку, категорії «самоствердження», «самовираження» «самосвідомості» не потребують увиразнення та виокремлення, їх цілком доцільно пов'язати у термінологічний ряд зв'язки «самореалізація» і «самоактуалізація». Зауважимо, що вони виступають мірама самореалізації і

самоактуалізації, а іноді і індикаторами правильності спрямованості самореалізації індивіда.

А. Гевирт розмежовує ці поняття, на його думку «self-fulfilment» є вищою мірою «self-actualization» і має ряд відмінностей від самого терміну «self-realization». Якщо термін «self-realization» пов'язаний, передусім, з ідеєю «побудови плану», силою особистості, то термін «self-fulfilment» – з її творчою, діяльнісною реалізацією.

У другому підрозділі – *«Міждисциплінарний підхід до дослідження проблеми самореалізації у межах сучасного дискурс-аналізу (антропологія, психологія, герменевтика, соціальна філософія, соціологія)»* – проаналізовано трансформацію проблеми самореалізації у теорії дискурсу, що концентрує у собі як класичні філософські, так і міждисциплінарні підходи, характерні для лінгвістики, антропології та соціології.

З'ясування евристичних аспектів поняття самореалізації потребувало використання етимологічного, реконструктивного та діалогічного напрямів герменевтики. Ключовим у визначенні самореалізації є поняття сутнісних сил особистості, що передбачає не лише реалізацію людських здібностей, задатків, нахилів, соціальних рис, а й смисложиттєве самовизначення, відношення до світу і до самого себе. Самореалізація розглядається як постійна духовно-практична робота людини над собою, пізнання самого себе, пошук можливих шляхів самоздійснення. М. Бердяєв, Е. Фромм розглядають самореалізацію як необхідну гарантію й умову свободи особистості.

Етимологічний аналіз префікса «само-» довів, що він означає не лише спрямованість дії на себе, а й «особистість», «сутність». Розбіжності у вживанні терміну та входженні у культурний простір довели, що ми залишаємось у межах культурно-історичного контексту виникнення поняття та західноєвропейської традиції його трактування і дослідження. Порівняльно-історичний підхід та міждисциплінарний характер дослідження дозволили охарактеризувати істотні відмінності терміну «самореалізація» на Сході і на Заході.

Методологія дисертаційної роботи, етимологія, реконструкція та дослідження з теми самореалізації дозволили припустити існування двох парадигм у визначенні терміну «самореалізація», що мають різну спрямованість та смислове навантаження – грецької та латинської. Грецька парадигма передбачає розуміння самореалізації через суб'єкта, спрямованого на гносеологізацію процесу реалізації себе. Латинська парадигма передбачає спрямованість на суб'єкт-об'єктні відношення та онтологізацію процесу.

Таким чином, дискурс-аналіз показав міждисциплінарну наповненість поняття «самореалізація», його соціально-гуманітарну сторону, з неминучим зверненням до особистості, її комунікації з соціумом; у той же час, філософсько-культурологічний аспект, пов'язаний з лінгвістичними особливостями смислового навантаження, реконструкції та тлумачення поняття, що призвело до гіпотези про існування двох парадигм самореалізації у межах культурно-історичного аналізу.

У третьому розділі – **«Розвиток соціально-філософських концепцій самореалізації у кінці ХХ – початку ХХІ століття у зарубіжній та**

українській філософській думці» – обґрунтовано проблему самореалізації з урахуванням соціокультурного контексту, визначено проблему самореалізації у культурі постмодерну та українській філософській думці. Окреслену проблему розглядали філософи, що належать за хронологією до ситуації постмодерну і глобалізації (Ж. Бодрійяр, Дж. Сорос, Ж. Дерріда, А. Макінтайр, Ч. Тейлор, Ф. Фукуяма), радянські та російські вчені (Л. С. Виготський, О. М. Леонтєв, Т. М. Ярошевський, С. Л. Рубінштейн, К. О. Абульханова-Славська, О. В. Брушлинський, Н. В. Водянова, Н. А. Кебіна, С. І. Кудінов, С. Б. Кондратьєва, Ю. М. Пасовець). Найбільш теоретично ефективними є розробки українських дослідників (Є. Р. Борінштейна, М. Г. Ватківської, К. О. Дарагана, М. А. Недашківської, Л. А. Никифорової, Н. Ф. Юхименко), які істотні для розвитку сучасної України.

У першому підрозділі – *«Особливості постановки проблеми самореалізації у ситуації постмодерну»* – проаналізовано онтологічні та аксіологічні ідеї представників традиції постмодерну, з'ясовано, що ситуація постмодерну у сукупності зі становленням та оформленням самореалізації як окремої проблематики внесла свої корективи у понятійне поле самореалізації та уявлення про цей феномен у дискурс самореалізації.

Самореалізація у культурі постмодерну – це процес реалізації власного «Я» в умовах тотального плюралізму смислів, стилів, правил, принципів, інтерпретація способів оцінки буття. Культура ситуації постмодерну породжена ринковими капіталістичними відносинами попиту і споживання, а також телебаченням, світом інформаційного та медійного вираження. Ідеї загального блага, жертвності сьогодні заради світлого завтра у баченні сучасної людини стають чистими абстракціями і не несуть практичного навантаження. Людина перебуває у постійному пошуку себе, легко змінює свої погляди, намагається віднайти свій шлях у житті і створити індивідуальний стиль. Поява віртуальної реальності поширила межі соціокультурного життя людини, надавши можливість самореалізації тим, хто відчуває її нестачу у повсякденному житті. У цьому контексті ми маємо достатні підстави для того, щоб стверджувати руйнівний характер віртуального простору, який здатен трансформувати особистість.

Самореалізація є фундаментальною цінністю глибинної екології, розширюючи сферу сприйняття екологічно свідомої особистості до включення в неї всього навколишнього середовища як цілого. Звернувшись до традиції постмодерну, ми проаналізували роботи Ж. Дерріда, А. Макінтайра, Ч. Тейлора, які критикували традицію філософії модерну у дослідженні самореалізації і запропонували свій підхід до даної проблеми у сфері онтології та аксіології. Звернувшись до періоду модерну і класики, філософи намагаються виробити власну концепцію способу самореалізації особистості, збереження її автентичності, апелюючи до ідей І. Канта і Аристотеля. На наш погляд, підхід Ч. Тейлора, заснований на синтезі філософії, літературознавства, мистецтвознавства, релігієзнавства, дозволяє комплексно здійснити соціально-філософський аналіз проблеми самореалізації в умовах сучасного світу та процесів, що відбуваються у ньому: секуляризації, радикального

антропоцентризму та індивідуалізму, панування інструментального мислення. В аспекті принципу міждисциплінарності, який є одним з методологічних орієнтирів дисертаційного дослідження, концепція Ч. Тейлора представляє інтерес для подолання міждисциплінарних бар'єрів. Аналізуючи автентичність, ми зосереджуємо увагу не на процесі самоконструювання, а на надособистісному моральному ідеалі. Отже, автентичність – це моральний ідеал, до якого усі повинні прагнути. Зрозуміло, що самореалізація – дещо більше, ніж власний проект особистості, яка конструює ставлення до світу у діяльності і взаємодії з іншими.

У другому підрозділі – *«Вплив процесу глобалізації на формування нових уявлень про самореалізацію»* – доведено роль самореалізації в умовах глобалізації. Концепції самореалізації у сучасній філософській думці мають ряд специфічних рис, пов'язаних, насамперед, з процесами глобалізації. Глобалізація стала важливим реальним аспектом сучасної світової системи, однією з найбільш впливових сил, що визначають подальший хід розвитку людства. Вона охопила усі сфери суспільного життя, економіку, політику, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку. Змінюючи простір, глобалізація по-новому порушує питання самореалізації, оскільки зі змінами простору трансформується соціально-культурна картина світу.

Глобалізація, змінивши кордони буття людини, сформувала проект реалізації, перемістивши акцент з поняття «само-» на поняття «справжній». Вона поєднала у собі дві дефініції поняття самореалізації – як тяжіння до справжнього (істинного) і як прагнення до визнання.

Таким чином, застосувавши метод синтезу, можна простежити єдність надособистісного та особистісного у питанні самореалізації. Теми, які здавалися характерними тільки для суспільства, стають пріоритетними для кожного суб'єкта.

У третьому підрозділі – *«Проблема самореалізації в українській думці другої половини ХХ століття та її зв'язок з фундаментальними темами української філософії: ідентичність і стиль життя»* – акцентовано увагу на соціально-культурних та соціально-політичних ідеях особистості, ідентичності стилю життя і самореалізації у просторі сучасної української філософії.

Звернення до проблем, пов'язаних з пошуком й побудовою себе у рамках нового соціокультурного простору, висвітлюється у роботах Є. Р. Борінштейна, М. Г. Ватківської, М. С. Дмитрієвої, А. І. Кавалерова, М. С. Коноха, О. В. Лісеєнко, І. Г. Мисик, В. І. Муляр, М. А. Недашківської, О. П. Пунченка, М. І. Романенка, В. М. Слюсаря, К. М. Узбек, О. В. Халапсіса, Т. В. Цимбал, А. А. Чунаєвої, В. В. Шкоди, В. М. Яленицького, В. І. Ярошовця. Спираючись на традиції київської школи та ідеї західної філософії, в Україні сформувалась нова лінія підходу до проблем самореалізації у межах тейлоріанства. Зокрема, ідеї пошуку витоків себе та автентичності.

Спираючись на національні традиції, ідеї самобутніх українських мислителів Г. Сковороди та П. Юркевича, переосмислюючи гуманістичний спадок світової культури і специфіку самобутнього розвитку України, звертаються до цієї проблематики представники вітчизняної гуманістичної

традиції – сучасні українські філософи. Вони спрямовують свої наукові пошуки на збагачення методологічних, світоглядних, теоретичних, психологічних і культурологічних аспектів самореалізації. Серед них – Є. Андрос, В. Андрущенко, М. Булатов, Б. Головка, В. Горський, А. Єрмоленко, Л. Забелін, В. Іванов, В. Кізима, М. Михальченко, М. Недашківська, В. Сержантов, В. Слюсар, В. Табачковський, В. Шкода, К. Якимець, В. Ярошовець. У феноменологічно-екзистенційному вимірі проблема самореалізації досліджена у роботах П. Козловського, С. Кримського, С. Крилова, В. Малахова, у персонально-антропологічному – в роботах Б. Головка, О. Пунченка, В. Табачковського.

На думку Є. Р. Борінштейна, самореалізацію у трансформаційному суспільстві доцільно аналізувати, спираючись на соціокультурні основи, тому що дослідник, використовуючи такий підхід, має можливість приділити першочергову увагу цінностям особистості, системі її ціннісних орієнтацій, структурі ціннісного середовища українського суспільства.

Дослідження особливостей проблеми самореалізації в Україні безпосередньо пов'язане з дослідженням самої специфіки розвитку сучасного українського суспільства, яке намагається побудувати нову модель самореалізації, що охоплює моделі ідентичності та становлення стилю життя. Соціально-філософський підхід до вивчення стилю життя дає можливість не тільки зафіксувати спільні та відмінні риси поняття (зокрема, від самореалізації), але і з'ясувати соціальну позицію особистості, її мотивацію і моральну спрямованість. Поняття «стиль життя» є найбільш адекватним для постмодерну, як форма свідомості і фіксації можливостей розвитку життя.

Висновки. Запропоновано в узагальненій формі нове рішення поставленої наукової задачі, яка полягала у визначенні сутності, особливостей проблеми самореалізації у концепціях і реконструкціях сучасного соціально-філософського знання.

Проведене дослідження дає можливість в узагальнено-теоретичній формі зробити такі висновки:

1. Історико-філософський аналіз концепцій та напрямів самореалізації (гносеологічного трактування самості Сократа, антропологічні та онтологічні особливості Аристотеля, Платона, Протагора, пантеїстична система Дж. Бруно, теоцентристські уявлення Северина Боеція, Фоми Аквінського, Григорія Палама; антропологічні концепції Джованні Піко делла Мірандола, Миколи Кузанського; природоцентричні концепції Дж. Бруно, Ф. Ніцше, С. Оріховського; етичні концепції А. Шопенгауера; філософсько-антропологічна концепція І. Канта, П. Юркевича; герменевтична спрямованість Мішеля Фуко; креаціонізм українських напрямів; онтологічний напрям С. Л. Франк; суб'єктивістська парадигма Г. Гегеля, І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга; соціополітичне забарвлення М. А. Бакуніна, В. Г. Белінського, П. А. Кропоткіна, П. Л. Лаврова, М. В. Ломоносова, Г. В. Плеханова, К. П. Победоносцева, Г. В. Посошкова, А. Н. Радищева, П. Н. Ткачова, М. Г. Чернишевського; соціально-політичні ідеї Б. Бозанкета «абсолютного ідеалізму» Б. Кроче; соціальні концепції Н. Автономової, У. Джеймса,

Т. Кампанелли, Т. Мора, Ж.-П. Сартра, М. Хайдеггера, Т. Ярошевського; соціально-економічна концепція К. Маркса, ідеї гуманізму у концепції А. Маслоу) продемонстрував, що проблема самореалізації належить до найважливіших екзистенціальних проблем людського буття в усі історичні епохи, у всіх культурах та суспільствах. Змістовне значення самого поняття обумовлене суспільством, культурою та часом, але сутність прагнення до самореалізації, як граничної реалізації людського потенціалу, залишається іманентною характеристикою людини, що виникла у процесі формування особистості і самоусвідомлення.

2. Аналіз джерел показав, що проблема самореалізації особистості в цілому має комплексний, складний міждисциплінарний характер і може розглядатись як мета, засіб, явище, процес, результат. Застосувавши метод реконструкції та порівняльно-історичний підхід, ми змогли простежити еволюцію понятійного поля термінів «самореалізація», «самоактуалізація», «автентичність». Поняття «самореалізація» описує когнітивний аспект процесу, а поняття «самоактуалізація» та «автентичність» належать до сфери онтології з позиції цінностей і діяльності.

Таким чином, відмінності між латинською і грецькою парадигмами тлумачення визначаються смисловим навантаженням даного терміну. Самореалізація представлена або через суб'єкта пізнання, спрямованого на гносеологізацію процесу реалізації себе; або як суб'єктно-об'єктні відношення і спрямованість на онтологізацію та об'єктивацію цього процесу.

3. Вагомою рисою самореалізації в епоху постмодерну стає усвідомлення розпаду надійності соціокультурної реальності та визнання глобальної нестабільності, стирання меж реального та віртуального світів. Віртуальний світ, медійні симуляції стають реальнішими, ніж реальна дійсність, ненадійна, субтильна та ефемерна. Це існування в умовах кінця тотальних доктрин, що упорядковують соціокультурну реальність, а також кінця смислу й суб'єктності.

Соціальний простір сучасності прямим чином пов'язаний з гуманістичною та природничо-науковою картиною світу. Сучасну картину світу можна розглядати як глобалізаційну. У цьому натягненні між викликом глобалізації та відповіддю особистісної реалізації і полягає сучасна постановка проблеми самореалізації, насамперед, як реалізація єдності індивідуального і всезагального на тлі сучасного соціокультурного та економічного простору.

4. Глобалізація, що, насамперед, вносить просторові зміни, по-новому порушує питання самореалізації, оскільки зі змінами простору змінюється соціально-культурна картина світу. Нова структура соціального полотна створює інші межі світу й буття людини. Результатом є конфлікт не тільки на внутрішньому рівні «людина – держава», а й на зовнішньому: зіткнення цивілізацій і культур в єдиному загальносвітовому просторі.

5. Людина занурена у неперервний потік комунікації, що зсередини наче дарує їй ту свободу вибору, якої не вистачає, та з іншого боку – яка насправді ззовні, за допомогою механізмів контролю держави, все більше обмежує. Людина – елемент цього потоку, і або вона діє у ньому, застосовуючи

заздалегідь задані зразки (раціональності, суб'єктивності, двоморальності), або автоматично вибуває з нього, стає культурним та суспільним маргіналом (враховуючи те, що крім формальних, створених державою, інших меж немає).

6. У смислі життя імпліцитно закладений принцип діяльнісно-практичної реалізації ідеї самовдосконалення людини. Він повинен стати імперативом реформ українського суспільства й держави, що дозволяє враховувати культурну специфіку країни та світовий досвід. Без ідеї самовдосконалення людини поступальний суспільний розвиток є принципово неможливим. У ХХІІ столітті проблема смислопородження буде відігравати ще більш значну роль у розвитку освіти і виховання.

7. Концепція створення багатовимірної, цілісної людини – ключовий аспект проблеми самореалізації. Основою творчого діяльного відношення до життя як способу самореалізації, що гармонізує соціальні проблеми на основі цілісного знання, покликана стати основою програми формування цілісної особистості. Це можливо у суспільстві, яке культивує творче ставлення до життя як форму самореалізації особистості.

8. Специфіка постановки проблеми самореалізації полягає у співвідношенні характеру сучасного суспільства (транзитивне, динамічне, «суспільство ризику» і т.д.) з формами самореалізації.

Криза самореалізації найчастіше пов'язана з тим, що форми самореалізації виявляються більш консервативними, ніж глобальні соціальні трансформації. Ці форми, умовно кажучи, не встигають відповідати на глобальні виклики часу, що й породжує особистісні кризи.

9. Побудова нової картини світу сучасного українця розгортається у чотиривимірному просторі: глобалізму, посттоталітаризму, постмодернізму та пост-соцреалізму. У результаті спостерігається дедалі більше питань, ніж готових відповідей, тому що сучасна людина пострадянського простору функціонує в абсолютно новому символічному просторі, у якому всі чотири вищезазначених процеси сплітаються воєдино, створюючи нову символічну систему, новий образ світу, нові цінності та нові правила. Отже, виявлення механізмів, що сприяють або перешкоджають самореалізації особистості та побудові концепцій самореалізації, можна вважати однією з найбільш важливих проблем сучасної української філософії.

10. Творча самореалізація стає фундаментом наступної за нею професійної самореалізації, яка залежить не лише від професійної діяльності людини, якою вона займається більшу частину свого життя, але й від правильного визначення власних нахилів та здібностей. Тільки правильно вибрана професія дає можливість повної самореалізації. Відповідно, тільки професійна самореалізація сприяє формуванню професійного пізнання і мислення, може повністю забезпечити статусно-рольові значення людини. Тому, під професійною самореалізацією ми розуміємо професійну діяльність людини, спрямовану на визначення свого місця і значення у статусно-рольовій системі суспільства.

11. Трансформація ментального сприйняття суті самореалізації. Якщо раніше процес самореалізації сприймали з точки зору вкладу у життя усієї

суспільної системи, то з вестернізацією акцент ставиться на задоволення власних потреб. У сучасному українському суспільстві превалює вагомість яскраво вираженого прагматичного егоцентризму, коли людина фокусується виключно на матеріальних цінностях, відкидаючи при цьому усі інші аспекти існування. При цьому ігноруються усі раціонально-розумні аргументи обміну взаємних зиску і користі, які уже стали нормою життя у розвинутих державах. У зв'язку з чим і відбувається відсіювання самої суті прагматичного ставлення до дійсності.

12. Проблема самореалізації в Україні пов'язана з проблемою національної та особистісної ідентичності, з одного боку, і поняттям стилю життя – з іншого. Ці фактори призводять до ще більш складних наслідків, ніж при комерціалізації самості. У даному випадку місце самості займає етноідентичність та стилізація форми, як втеча від онтологічної спустошеності.

Звідси, як видно, відбувається криза особистісної реалізації, що певною мірою проявляється через кризу особистісної ідентичності та відхід у стиль життя як спосіб прояву себе на різних рівнях українського суспільства. Стиль життя стає основою для розуміння і прийняття себе, в той час як втрачається його смислове навантаження. Смислоутворювальною сутністю даного процесу ми вважаємо людиномірну адаптацію особистості до пріоритетів демократії, лібералізму, подолання суспільної аномії. Українське суспільство повинне формуватись на єдиних цінностях демократичного суспільства: право і свобода у їх діалектичній єдності, соціальна рівність можливостей і соціальна справедливість, незалежність і орієнтація на прояв індивідуальності у всій життєдіяльності. Наявність такої системи консолідації буде головним гарантом безпеки, злагоди та достатку людини.

13. Розвиток усесторонньої самореалізації в українському суспільстві можливий лише у результаті бачення її як певної соціокультурної цілісності, спрямованої на творчість, прогрес, постійну спрямованість до самовираження та неперервної освіти. Це можливо лише за умови входження особистості у систему життєдіяльності, ставши учасником якої вона могла б усвідомити цінність власного Я, значимість власного потенціалу, власні можливості впливу на долю інших людей та України в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Проблема самореалізації личности в условиях глобализации // Наукове пізнання: методологія та технологія. – №1(15). – 2005. – С.102-107.
2. Понятие «самореализация»: этимология и методологические аспекты // Філософські пошуки, Вип. XXIV. – Львів-Одеса: Cogito-Центр Європи, 2006. – С. 360-370. Применение компаративистских подходов к проблеме самореализации в современной философии // Філософські пошуки, Вип. XXIV. – Львів-Одеса: Cogito-Центр Європи, 2007. – С.220-229.
3. Генезис понятия «самореализация личности» в европейской философской мысли // Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. – Вип. 7. – 2015. – С119-121.
4. Проблема самореалізації в філософській мислі древнього мира с точки

зрения идеи Карла Ясперса об осевом времени // Грані. – Вип. 9/4 (125). – 2015. – С. 21-28.

Статті в наукометричних та міжнародних виданнях

5. Самореализация личности: понимание концепта в социальной философии современной Украины // Теория и практика общественного развития. – № 17. – 2014. – С.167-172.

Статті та тези в наукових збірках та матеріалах зарубіжних та вітчизняних конференцій

6. Національна ідентичність та ідентичність особистості в сучасних соціокультурних умовах // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Молодь, освіта, культура і національна самосвідомість». – Т. 3. – К., 2003. – С. 17-21.

7. Проблема самореалізації особистості в сучасній філософії // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Дні науки філософського факультету – 2005». – Частина 3. – Київ. – С.63-64.

8. Проблема самореализации личности в современном социокультурном пространстве // Материалы I Международного коллоквиума молодых ученых «Науки о культуре в новом тысячелетии». – Москва-Ярославль, 2007. – С. 66-69.

9. Концепт «самореализации» в проблемном поле современного социогуманитарного и социально-философского знания // Материалы Международной научно-практической конференция «Фундаментальные и прикладные науки сегодня» – М. – <http://science-publish.ru/node/>.

10. Проблема самореализации: современные аспекты (Ф. Фукуяма, Ч. Тейлор, А. Гевирт) // Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання». – Одеса, – 2016. – С.213-215.

АНОТАЦІЯ

Підвисоцька Є. О. Проблема самореалізації в соціально-філософських концепціях. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» – Одеса, 2016.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми феномену самореалізації особистості у зарубіжних та українських соціально-філософських концепціях.

Розкрито зміст та співвідношення понять «самореалізація», «самоактуалізація», «автентичність», з урахуванням міждисциплінарного підходу у межах сучасного дискурс-аналізу. Ключовим у визначенні самореалізації є поняття сутнісних сил особистості, що передбачає не лише реалізацію людських здібностей, задатків, соціальних рис, а й смисложиттєве самовизначення, відношення до світу і до самого себе. Самореалізація розглядається як постійна духовно-практична робота людини над собою, пізнання самого себе, пошук можливих шляхів самоздійснення.

Обґрунтування ролі самореалізації в епоху глобалізації довело, що вона поєднала у собі дві дефініції – тяжіння до справжнього (істинного) і прагнення до визнання. Переорієнтація суспільства на інформацію і знання як стратегічні ресурси розвитку, віртуалізація і глобалізація суспільного життя призвели до радикальних змін. Самоактуалізація розглядається сьогодні як процес безперервний, що припускає усвідомлення особистістю перспективи власного і суспільного розвитку, вміння бачити альтернативи, усвідомлення відповідальності за свій вибір, оволодіння індивідуальним стилем діяльності. Ефективність самореалізації залежить від обумовлених та взаємопов'язаних факторів соціокультурного розвитку людства.

Ключові слова: самореалізація особистості, самоактуалізація, автентичність, ідентичність, етноідентичність, стиль життя, стилізація форми, міждисциплінарний підхід, гуманістична традиція мислення.

АННОТАЦИЯ

Подвысоцка Е. А. Проблема самореализации в социально-философских концепциях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского». – Одесса, 2016.

Диссертация посвящена исследованию проблемы самореализации личности в концепциях и реконструкции понятия самореализации.

Применение дискурс-анализа как одного из синтетических научных направлений мы считаем особенно значимым для выявления аспектов проблемы самореализации в современном обществе, в том числе украинском. Учитывая социальную и культурную компоненты самореализации,

представляется возможным объединить их в единую социокультурную линию на основании анализа и синтеза индивидуально-личностного и надличностного социокультурного измерения. При таком подходе мы можем обозначить первостепенное значение феномена самореализации для всех сфер жизни общества и выявить взаимообусловленность между вызовом общества и культуры и ответом – постановкой вопроса о самореализации.

В рамках сравнительно-исторического подхода и междисциплинарного характера рассматриваемой темы выделен культурологический и социально-антропологический аспект «самости» как приобретенной непохожести и индивидуальности, главной цели при воплощении самореализации.

Представляется необходимым всестороннее изучить самореализацию как процесс развития творческого потенциала личности на основании анализа и синтеза индивидуального, личностного и надличностного социокультурного измерения. При таком подходе мы можем определить первостепенное значение самореализации для всех сфер жизни общества и выявить взаимообусловленность между развитием социокультурной динамики личности и самореализацией.

Постмодерн формирует качественно новые идентификационные признаки. В XX в. повсеместно наблюдается уход от так называемых «больших идентичностей» личности, то есть люди перестают отождествляться с этносом, государством, определенной конфессией, а скорее, идентифицируются «по брендам» (иначе говоря, по выбору предпочтений в моде, культуре, досуге, путешествиях, питании и пр.). Таким образом, появляются качественно новые способы самореализации, которой элитарность уже не присуща. Если индивид желает, чтобы «о нем знали», ему необходимо обозначать себя в некоем пространстве – информационном, социальном, экономическом и т.д.

Усиление роли визуальных средств, в том числе всемирной паутины, открывает ранее невозможные во временном и пространственном континууме перспективы самореализации личности. Индивид в ситуации постмодерна, сбегаая от конкуренции в реальном мире, ищет способ реализоваться в привычном ему визуальном пространстве. Исходя из отсутствия границ внутри визуальной культуры, таким же образом стираются границы социокультурной жизни человека. Это дает возможность сотворить несколько дискурсов своей реальности и участвовать в них одновременно.

Современную картину мира можно рассматривать как глобализационную. В этом напряжении между вызовом глобализации и ответом личностной реализации и состоит современная постановка проблемы самореализации – прежде всего, как реализации единства индивидуального и всеобщего на фоне современного социокультурного и экономического пространства.

Глобализация, несущая, прежде всего, пространственные изменения, ставит по-новому вопрос о самореализации, так как с изменениями пространства изменяется социально-культурное полотно мира. Это новое устройство задает иные границы мира и бытия человека. В результате чего происходит конфликт не только на внутреннем уровне «человек – государство»,

но и на внешнем: столкновение цивилизаций и культур в едином общемировом пространстве.

Таким образом, исходя из натяжения категорий «социальность-индивид», и формируется понимание самореализованной личности: во-первых, как элемента единой социальной системы, включенность и функционирование в которой является обязательным для каждого индивида; во-вторых, как элемента культуры с единым семантико-символическим смыслом; в-третьих, учитывая латинские корни формирования понятия «личность», «самореализация» это обязательная активность в макро- и микро-социокультурных сферах, ситуациях.

Ключевые слова: самореализация, греческая и латинская парадигмы самореализации, самоактуализация, аутентичность, идентичность, стиль жизни, стилизация формы, гуманистическая традиция мышления.

SUMMARY

Pidvysotska Y. O. The problem of self-realization in social and philosophical concepts. – The manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Philosophy in specialty 09.00.03 – social philosophy and philosophy of history. – State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky» – Odesa, 2016.

Dissertation studies the phenomenon of self-realization problems in foreign and Ukrainian social and philosophical concepts.

It was determined the content and value concepts of "self-realization", "self-actualization", "authenticity", subject to an interdisciplinary approach within the contemporary discourse analysis. The key in determining self-concept is essential powers of the individual, which implies not only the realization of human abilities, inclinations and social features, but also purport/se determination and attitude to the world. Self-realization is considered as a constant spiritual and practical work of a man, self-knowledge, self-realization possible ways. Justification role of self in the era of globalization has proven that it combines two definitions - the attraction to the real (true) and the desire for recognition. Reorientation of society to information and knowledge as strategic resources development, virtualization and globalization of social life led to radical changes. Now self-realization is regarded as a continuous process that involves understanding the individual perspective of own and social development, the ability to see alternative sense of responsibility for their choices, the mastery of individual style. Efficiency depends on the fulfillment and due to factors related socio-cultural development of mankind.

Key words: personal fulfillment, self-realization, self-actualization, authenticity, identity, ethnic identity, lifestyle, styling form an interdisciplinary approach, humanistic tradition of thought.

Наукове видання

Підвисоцька Євгенія Олексіївна

**ПРОБЛЕМА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
В СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИХ КОНЦЕПЦІЯХ**

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук**

Віддруковано з оригінал-макету
Підп. до друку 17.10.2016. Формат 60x90,16. Папір офсетний.
Гарн. «Times». Друк цифровий. Ум.-друк. арк. 0,9.
Наклад 120 пр.